

Úvaha hydrogeologa...

Petr Kubala

Na letošní Světový den vody se opravdu těším. Radost mi udělalo téma „GROUNDWATER“ i s doprovodným tématem „Podzemní voda je neviditelná, ale její dopad je viditelný všude“. Jsem absolventem oboru hydrogeologie a inženýrská geologie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy a jako hydrogeolog jsem logicky rád, že OSN při příležitosti Světového dne vody 22. března 2022 důležitost mého studijního oboru připomněla.

Světový den vody se každoročně slaví 22. března již od roku 1992 na základě vyhlášení OSN (jednání UNCED v Rio de Janeiro). Hlavním cílem je podněcovat pořádáním osvětových akcí zájem veřejnosti a odpovědných institucí o ochranu vodních zdrojů a udržitelný rozvoj v jejich využívání. A to je druhý důvod, proč se právě na letošní Světový den vody opravdu těším. Po dvouletém odkladu, jehož důvodem byla opatření k ochraně veřejného zdraví vyvolaná onemocněním covid-19, Svaz vodního hospodářství ČR ve spolupráci s organizací SOVAK ČR, Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí v úterý 22. března 2022 pořádá již tradiční setkání představitelů vodohospodářských společností a podniků, státní správy, samosprávy, vědeckých institucí a vysokých škol v Kongresovém centru Praha.

„Podzemní voda je neviditelná, ale její dopad je viditelný všude.“ Takto formulované téma přesně vystihuje nejvyšší hodnotu vody, včetně té, která se v rámci oběhu vody zrovna vyskytuje pod zemským povrchem v pásnu nasycení, v přímém styku s horninami. Tedy podzemní vody, jak říká náš vodní zákon, který za ni považuje též vody protékající podzemními drenážními systémy a vody ve studních.

Význam podzemní vody podtrhuje vodní zákon mimo jiné ve svém ustanovení v dílu 2, Podzemní vody, § 29, odstavec (1): „Zdroje podzemních vod jsou přednostně vyhrazeny pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou a pro účely, pro které je použití pitné vody stanoveno zvláštním právním předpisem. K jiným účelům může vodoprávní úřad povolit použití podzemní vody, jen není-li to na úkor uspokojování uvedených potřeb. Oxid uhličitý je zakázáno ukládat do hydrogeologických struktur s významnými zásobami kvalitních podzemních vod určených především pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou.“

Vodní zákon se věnuje podzemním vodám v mnoha svých ustanoveních, a to převážně ve spojení s vodou povrchovou, jako např. „Zjišťování a hodnocení stavu povrchových a podzemních vod“ ve smyslu ustanovení § 21 vodního zákona, „Vodní bilance“ ve smyslu ustanovení § 22 vodního zákona, „Ochrana množství vod“ ve smyslu dílu 4 vodního zákona, „Ochrana jakosti vod“ ve smyslu dílu 5 vodního zákona atd., atd.

Výše uvedeným textem jsem chtěl čtenáře uklidnit, že o podzemní vody je vzhledem k jejich významu v naší republice legislativně postaráno docela dobře. Tato skutečnost ale nezabránila otázce: Nemohlo by o podzemní vody, vzhledem k jejich nenahraditelnému významu, být v naší republice postaráno ještě lépe?

Přestože v naší zemi jsou podzemní vody zdrojem pitné vody pro zásobování téměř poloviny obyvatel, nemá podzemní voda v současnosti v platné legislativě tomu odpovídající postavení. Zdroje podzemních vod, zejména z mělkých vrtů, jsou přitom při nedostatku dešťových a sněhových srážek jako první zasaženy vlivy počasí, což v uplynulých letech poznaly tisíce spoluobčanů při poklesu hladin ve svých studních nebo dokonce při jejich vyschnutí. Mělké zdroje podzemních vod jsou rovněž náchylné na znečištění jakéhokoliv typu. Naopak hlubinné zdroje podzemních vod jsou zásobárnou kvalitní pitné vody a měly by být uchovávány v určité míře i pro budoucí generace.

K podpoře ochrany vydatnosti a jakosti zdrojů podzemních vod vede celá řada opatření, jejichž základním smyslem je zvyšovat schopnost krajiny a půdy zadržovat vodu, šetrně a účelně nakládání s přípravky na ochranu rostlin především v zemědělství, omezení vypouštění odpadních vod do vod podzemních a podobně. Ke zlepšení péče zejména o zdroje podzemní vody sloužící pro výrobu vody pitné však mohou přispět také některá administrativní opatření. Příkladem je třeba poslední novela vodního zákona, tzv. suchá novela.

Již několikrát jsme v posledních letech uvažovali o zavedení Institutu správy podzemních vod do vodního zákona. Vodní zákon sice v podstatě obsahuje v jednotlivých svých paragrafech výčet činností, které se správou podzemních vod souvisí, Institut správy podzemních vod jako takový však neobsahuje. Zatímco správa vodních toků v případě povrchových vod institucionalizována je, u podzemních vod tomu tedy tak není. Povrchové i podzemní vody přitom spolu velmi úzce souvisí a navzájem se mnohde významně ovlivňují, ať už v pozitivním, nebo negativním smyslu. V praxi jde v rámci výkonu správy podzemních vod například o monitoring podzemních vod, jejich bilanci a celou škálu povolovacích a vyjadřovacích kompetencí. To v současnosti reálně zabezpečují správci vodních toků, tedy státní podniky Povodí, a ČHMÚ.

Možná se blíží čas, kdy bychom se mohli opět zamyslet nad tím, zda by nebylo vhodné zavést tento institut do naší legislativy. Pokud by byl Institut správy podzemních vod zakotven ve vodním zákonu, bylo by možné v rámci výkonu správy povodí dosáhnout vyšší efektivity v ochraně zdrojů podzemních vod i jejich vydatnosti a jakosti. Institut by ale mohl mít váhu i z pohledu veřejnosti. Mohl by přispět ke změně postoje k využívání podzemních vod i k jejich ochraně.

Vznik a obnova kvalitních zdrojů podzemních vod hlubinného oběhu, jako třeba v české křídě či jihočeských pánvích, trvá mnoho let – mnohonásobně déle, než je délka jednoho lidského života... Mysleme na to i při našem současném přístupu k využívání podzemních vod, mysleme i na budoucí generace. My už víme, že bez vody to nepůjde...

*RNDr. Petr Kubala
předseda představenstva Svazu vodního hospodářství, z. s.*